

Пожуєва Тетяна Олександрівна
 д.е.н., професор
 Національний університет
 «Запорізька політехніка», Україна
 ORCID: 0009-0009-8024-3494

Pozhuieva Tetiana
 Doctor of Economic Sciences, Professor
 Zaporizhia Polytechnic National
 University, Ukraine

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

ECONOMIC SECURITY AS A COMPONENT OF NATIONAL DEVELOPMENT STRATEGY: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND UKRAINIAN REALITIES

Анотація. Наголошено, що економічна безпека є невід'ємною складовою стратегії національного розвитку кожної держави. У сучасному глобалізованому світі де країни стають дедалі більш інтегрованими до світової економіки, питання економічної безпеки набуває особливої актуальності. Вона охоплює широкий спектр загроз, таких як економічна криза, нестабільність ринків, енергетичні та фінансові ризики, а також зовнішньоекономічний тиск.

Ключові слова: економічна безпека, стратегії захисту, економічні злочини, корупція, національний розвиток

Summary. It was emphasized that economic security is an integral part of the national development strategy of each state. In today's globalized world, where countries are becoming more and more integrated into the world economy, the issue of economic security is gaining particular relevance. It covers a wide range of threats, such as economic crisis, market instability, energy and financial risks, as well as external economic pressure.

Keywords: economic security, defense strategies, economic crimes, corruption, national development

Міжнародний досвід розвитку свідчить, що розвинуті країни активно впроваджують стратегії економічної безпеки для забезпечення стабільного економічного зростання та запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам. США, наприклад, розробили багаторівневі стратегії захисту економіки, зокрема акцентуючи увагу на кібербезпеці, захисті критичної інфраструктури та забезпеченні енергетичної незалежності. Європейський Союз здійснює комплексні підходи до економічної безпеки, які включають регулювання фінансових ринків, боротьбу з економічними злочинами та заходи щодо зниження залежності від імпорту критичних ресурсів. Китай активно розвиває стратегії економічної самодостатності через стимулювання внутрішнього споживання та інвестування в інновації та технології [2].

Важливим аспектом економічної безпеки є забезпечення енергетичної незалежності, що є одним із ключових факторів стабільного економічного

розвитку. Держави, такі як Норвегія та Канада, успішно використовували свої природні ресурси для зміцнення національної економіки, збалансовуючи експорт енергоресурсів з екологічними та соціальними інтересами. Такі країни також демонструють успіхи в диверсифікації економіки та створені умов для стійкого розвитку в умовах глобальних економічних змін.

В українському контексті економічна безпека є актуальною проблемою, яка потребує комплексного підходу з урахуванням внутрішніх і зовнішніх викликів. Після початку військової агресії Росії у 2014 році Україна зіштовхнулась з високими загрозами економічній безпеці, серед яких енергетична залежність від зовнішніх постачальників, інфляційний тиск, корупція, а також слабкість фінансового сектора. Однак Україна зробила важливі кроки для зміцнення своєї економічної стійкості. Важливим елементом стратегії стало реформування енергетичного сектора, диверсифікація джерел постачання енергоносіїв та розвиток відновлюваних джерел енергії [1].

Також важливим аспектом є розвиток інституційної сприйнятливості держави для стійкості економічної системи, що включає реформу правової системи для боротьби з корупцією, посилення регулювання фінансових ринків та стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, що становить більшість факторів економічної стійкості [3]. Україна також працює над посиленням своїх міжнародних економічних зв'язків шляхом укладення угод про вільну торгівлю та співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями, такими як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк.

Після початку повномасштабного вторгнення Росії в 2022 році Україна стикнулась з безпрецедентними викликами для своєї економічної безпеки. Основні загрози включали руйнування критичної інфраструктури, енергетичну залежність від Росії, порушення виробничих ланцюгів та серйозні втрати в експортно-орієнтованих секторах економіки. Військова агресія призвела до тимчасової втрати контролю над значною частиною промислових регіонів, таких як Донецька та Луганська області, які традиційно були важливою складовою економіки.

Руйнування інфраструктури — доріг, мостів, електростанцій, заводів та інших критичних об'єктів стали одними з головних перешкод для функціонування української економіки. Втрати промислових потужностей і блокування ключових експортних маршрутів через морські порти спричинили значне зменшення обсягів торгівлі, що виявилось особливо критичним для аграрного сектора, оскільки Україна є одним із найбільших експортерів зернових культур у світі. Війна також посилила проблему енергетичної взаємодії.

Попри ці виклики, Україна продемонструвала стійкість та готовність адаптуватися до нових умов. Відбулися структурні зміни в управлінні економікою, спрямовані на підтримку життєдіяльності ключових секторів. Наприклад, було розроблено програми підтримки малого та середнього бізнесу, податкові стимули для підприємств, які працюють в умовах воєнного часу, та заходи для збереження робочих місць. Ключову роль у цьому процесі виконує міжнародна допомога.

Після закінчення війни з Росією, перед Україною постане надзвичайно складне завдання — відбудова економіки та зруйнованої інфраструктури. Однак

процес відбудови відкриває можливість для фундаментальних змін та модернізації української економіки. Першочерговим завданням стане інфраструктурна реконструкція та енергетична незалежність. Іншою важливою складовою є інтеграція інновацій та технологій. Одним із ключових викликів для України стане реінтеграція постраждалих регіонів.

Війна з Росією створила серйозні виклики для економічної безпеки України, але одночасно стала каталізатором змін, які мають потенціал зміцнити національну економіку в довгостроковій перспективі. Повоєнне відновлення України потребуватиме не лише фінансових ресурсів, але й інноваційних підходів до управління економікою, залучення міжнародних інвестицій та розвитку інфраструктури. Важливо, щоб у процесі відбудови Україна не просто повернулася до воєнних стандартів, але й впроваджувала найкращі міжнародні практики, які в результаті зроблять економіку більш стійкою, конкурентоспроможною та готовою до майбутніх викликів. Економічна безпека має стати основою для стабільного розвитку, а її забезпечення – ключовим завданням на майбутнє.

Таким чином, українська економічна безпека залежить від здатності держави ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози, а також від її готовності до реформ та інтеграції в глобальні економічні процеси. Створення умов для стійкого розвитку вимагає поєднання кращих міжнародних практик із врахуванням національних особливостей та викликів. Враховуючи глобальні тенденції та виклики, розвивається подальше вдосконалення стратегії національного розвитку, яке базується на економічній безпеці, що буде запорукою стабільності та процвітання України в майбутньому.

Література

1. Білоусов Є. Економічна безпека регіонів у контексті зміни парадигми регіонального управління (постановка проблеми). *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2014/6/64.pdf>
2. Гриценко А. С. Стратегічні засади зміцнення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси*. 2018. № 2(80). С. 118-124
3. Козаченко Г. В., Адаменко Т. М. Економічна безпека підприємства: аналіз наявних визначень. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2015. № 1(1). С. 69-79

References

1. Bilousov, E. (2014). Economic security of regions in the context of changing the paradigm of regional governance (problem statement). *Nacyonalnyi jurydycheskiy zhurnal: teoria i praktyka*, (6), 288-291. Retrieved from <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2014/6/64.pdf>
2. Grytsenko, A. S. (2018). Strategic principles for strengthening the economic security of agricultural enterprises. *Oblik i finansy*, (2(80)), 118-124
3. Kozachenko, Gh. V., Adamenko, T. M. (2015). Economic security of an enterprise: an analysis of existing definitions. *Naukovyi visnyk Poltavskogho universytetu ekonomiky i torghivli. Seria: Ekonomichni nauky*. (1), 69-79